

# Aineeton kulttuuriperintö, museot ja moninaisuus

Leena Marsio  
erikoisasiantuntija



Museovirasto  
Museoverket



elävä  
**PERINTÖ**

Unescon yleissopimus  
aineettoman kulttuuriperinnön  
suojelemisesta



# Teemoja

- Mitä on aineeton elävä kulttuuriperintö?
- Mitä keskeisiä käsitteitä tähän liittyy?
- Mistä Unescon 2003 sopimuksessa on kyse?
- Minkälaisia rooleja museot voivat ottaa?
  - Miten se jo näkyy toiminnassamme?
  - Miten voisi näkyä paremmin?
  - Mitä työkaluja on tarjolla?
  - Mitä konkreettisia askeleita voisimme ottaa?





# Aineeton kulttuuriperintö

"Aineettomalla kulttuuriperinnöllä" tarkoitetaan **käytäntöjä, kuvauksia, ilmauksia, tietoa, taitoja** – sekä niihin liittyviä välineitä, esineitä, artefakteja ja kulttuurisia tiloja – jotka yhteisöt, ryhmät ja joissain tapauksissa yksityishenkilöt **tunnustavat osaksi** kulttuuriperintöään.

Tätä aineetonta kulttuuriperintöä, joka **siirtyy sukupolvelta toiselle**, yhteisöt ja ryhmät **luovat jatkuvasti uudelleen** suhteessa ympäristöönsä, vuorovaikutuksessa, luonnon ja oman historiansa kanssa, ja se tuo heille tunteen **identiteetistä** ja jatkuvuudesta, edistäen siten kulttuurisen moninaisuuden ja inhimillisen luovuudenkunnioitusta.” (Unesco)

Elävä kulttuuriperintö  
Intangible Cultural Heritage  
Living Heritage  
Levande traditioner



# elävä PERINTÖ

- Juhlat ja tavat
- Musiikki ja tanssi
- Esittävät taiteet
- Suullinen perinne
- Käsityötaidot
- Ruokaperinteet
- Pelit ja leikit
- Luonto ja maailmankaikkeus



## Unescon yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta

- Kansainvälinen sopimus ohjaa elävän perinnön suojelua (vuodelta 2003)
- 181 valtiota mukana sopimuksessa (Suomi vuodesta 2013), 217 akkreditoitunutta järjestöä (Kansanmusiikki-instituutti ja Taitoliitto Suomesta)
- tarkoituksena edistää elävän perinnön tunnistamista ja vaalimista, lisätä ymmärrystä ja kansainvälistä yhteistyötä
- yhteisöt työn ytimessä
- Maailmanperintösopimuksen ”sisarsopimus”
- Museovirasto koordinoi työtä Suomessa





## Valtiotasoinen sopimus, monta tehtävää:

- Aineettoman kulttuuriperinnön suojeleminen
- Poliittiset, lailliset ja hallinnolliset toimenpiteet
- Institutionaalinen kapasiteetti ja henkilövoimavarat
- Siirtäminen ja koulutus
- Tietoisuuden lisääminen
- Luettelointi ja tutkimus



**250-sivuinen raportti Unescolle 01/2023**



United Nations  
Educational, Scientific and  
Cultural Organization



Intangible  
Cultural  
Heritage

# Lisäksi taustalla

- **Kulttuuriperintöstrategia (2023-2030)** Kupea tarkastellaan kokonaisvaltaisesti: sitä on kaikkialla ja se on **osa jokaisen elämää**. Kulttuuriperintö voi olla aineellista, **aineetonta** tai digitaalista tai se voi liittyä kulttuuri- tai luonnonympäristöön
- **Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019)** kehottaa kuntia edistämään kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa. > aineeton ja aineellinen kulttuuriperintö
- **Museolaki (314/2019)** museoiden tehtävänä ”aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön tallentaminen ja saatavuuden edistäminen”.



# Museolaki / lain perustelut

**Museotoiminnan tarkoitus:** koskee aineellista ja aineetonta

**Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä:**

- tehtävänä kehittää ja edistää kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta toimialueellaan. Tehtävä kattaa aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön.
- Aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön osalta tallentamista edistetään erityisesti alueellisella kokoelmapoliittisella yhteistyöllä.

**Valtakunnallisen vastuumuseon tiedonvälitystehtävä:**

- Tarkoitetaan erikoisalaa koskevan tiedon ja aineellisen, aineettoman ja digitaalisen kulttuuriperinnön tallentamista, tietojen saatavuuden edistämistä sekä tietojärjestelmien ylläpitämistä ja kehittämistä.



## ELÄVÄN PERINNÖN WIKILUETTELO

Tällä sivustolla esitellään esimerkkejä elävästä perinnöstä Suomessa. Elävää kulttuuriperintöämme tunnistetaan ja tallennetaan osana Une aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimusta. Sivuston sisällöt ovat yhteisöjen tuottamia ja sitä ylläpitää Museovirasto.

Tule mukaan tekemään perinne näkyväksi ja ilmoita ilmiö yhteiseen wikiluetteloon. Tehdään yhdessä, vaalitaan ja siirretään eteenpäin.

Tervetuloa talkoisiin!

### Elävän perinnön kansallinen luettelo



# Suomi nyt!

- Elävän perinnön wikiluettelossa **240 artikkelia 400 taholta**
- Kansallisessa luettelossa **64** kohdetta
- Suomen aineettomat Unesco-kohteet
  - Saunakulttuuri Suomessa (2020)
  - Kaustislainen viulunsoitto (2021)
  - Pohjoismainen limisaumaveneperinne (2021)
  - Käsivalmistettuun lasiin liittyvä tietotaito (päätös 12/2023)
- Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää, valmistelussa mukana Museovirasto ja aineettoman kulttuuriperinnön asiantuntijaryhmä
- Elävän perinnön ringit: käsityöt, luonto, suullinen perinne, kansanmusiikki ja kansantanssi (+sauna ja limisaumavene)
- Aineettoman kulttuuriperinnön avustus syys-lokakuussa





Elävän perinnön wikiluettelossa jo 240  
esimerkkiä 400 eri taholta!

A word cloud of Finnish folk culture terms. The words are arranged in various orientations and colors (brown, orange, red, black). The terms include:

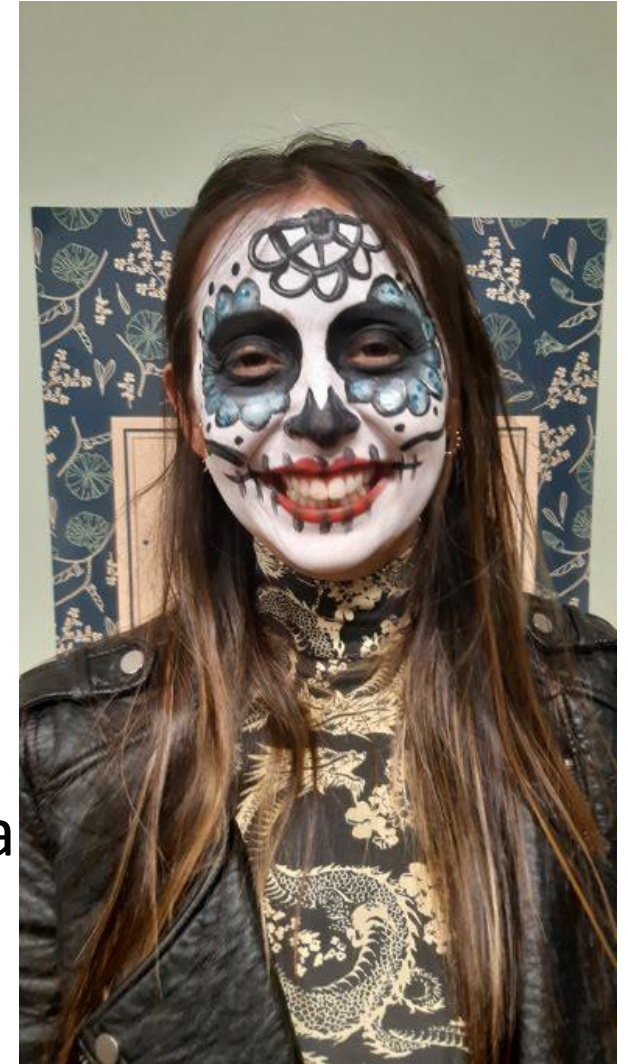
- Laithialaisuus
- Rotinat
- Lavatanssit
- Metallimusiikki
- Keppihevost
- Karjalanpiirakkaperinne
- Balladit
- Talvinuottaus
- Nuuttipukit
- Vitsit
- Mölkky
- Runolaulu
- Pääsiäiskokot
- Jokamiehenoikeudet
- Sirkuskulttuuri
- Aavetarinat
- Romanilaulut
- Yllättäjäiset
- Pesäpallo
- Polttopallo
- Tango
- Umpihankihiihto
- Runebergsfirandet
- Midsommarstångstraditionen
- Tivoliperinne
- Kekri
- Leipäperinne
- Huovuttaminen
- Saamelainen
- Teekkarikulttuuri
- Marjastus
- Joulurauha
- Kalakukko
- Sienestys
- Lippoaminen
- Jeppomenuetten
- Lumileikit
- Unikeonpäivä
- Kyykkä
- Purpuritanssi
- Luontoharrastus
- Tukkilaiskisat
- Afrotanssi
- Tikkuristi
- Praasniekat
- Körttiveisuus
- Kesäteatteri
- Leipäperinne
- Huovuttaminen
- Olutkulttuuri
- Voimistelu
- Praasniekat





# Moninaisuus näkyviin!

- Romanian lauluperinne sekä romanien hevostaidot
- Saamelainen käsityöperinne
- Midsommarstångtraditionen
- Chilen itsenäisyyspäivän juhliminen Suomessa
- Iranilainen klassinen musiikki Suomessa
- Latvialainen munien värjäämisen perinne Suomessa
- Chala-leipä juutalaisessa kulttuurissa
- Meksikolainen kuolleiden päivä Suomessa





# Suojeleminen Unescon 2003 sopimuksessa

- ” tarkoittaa aineettoman kulttuuriperinnön **elinvoimaisuuden varmistamiseksi tehtyjä toimia**, mukaan lukien sen eri osa-alueiden *määrittäminen, tallentaminen, tutkimus, säilyttäminen, suojeleminen, edistäminen, vahvistaminen ja elvyttäminen sekä niiden välittäminen* etenkin virallisen koulutuksen ja epävirallisen oppimisen keinoin.”
- **Safeguarding vs. preservation**





## “yhteisöt , ryhmät ja yksilöt”



- jotka osallistuvat perinteen harjoittamiseen tai siirtämiseen, tai pitävät sinä osana omaa kulttuuriperintöään.
- jotka luovat, uudelleen luovat, säilyttävät ja siirtävät aineetonta kulttuuriperintöä.

# Aineeton elävä kulttuuriperintö museoiden työssä

- Mitkä elävät perinteet ovat lähellä museosi työtä? Maantieteellisesti tai temaattisesti?
- Minkälaiden yhteisöjen kanssa museosi voisi työskennellä tai vahvistaa yhteistyötä?
- Miten lähteä konkreettisesti työhön?
- Minkälaisia askeleita tähän sisältyy?
- Mitä työkaluja voidaan hyödyntää?



# Miten museo voi tukea elävää perintöä?

- Miten tunnistaa elävän perinnön ilmiöt ja niiden **merkitykset ihmisille**?
- Miten turvata elävän perinteen ilmiön **siirtyminen seuraaville** sukupolville?
- Miten lisätä **yleistä tietoisuutta** elävästä perinnöstä?
  
- Miten museoina voisimme vahvistaa **yhteistyötä** yhteisöjen kanssa?
- Minkälaisia **hankkeita** voisimme aineettomaan liittyen synnyttää?
- **Nykydokumentointia**?
- Voisiko aineeton näkyä **strategiassamme**?
- Entä **kokoelmapolitiikassa**?
- Voisimmeko **avata** kokoelmiamme ja tutkimusta enemmän yhteisöjen käyttöön?





# Yhteisöt osallisina museon työssä

## **YHTEIS- KEHITTÄMINEN**

Museot ja yhteisöt tekevät päätökset yhdessä ja tasavertaisesti..

## **YHTEISTYÖ**

Museot tekevät aktiivista yhteistyötä yhteisöjen kanssa. Aloitteentekijänä toimii museo.

## **OSALLISUUS**

Yhteisöt, ryhmät ja yksilöt tarjoavat museolle ideoita ja ehdotuksia.

## **MAHDOLLISTA- MINEN**

Museo luovuttaa osan tiloistaan ja/tai resursseistaan yhteisöjen, ryhmien ja yksilöiden käyttöön.

# Aineettoman yhteistyössä mukana

- Perheet, suvut, kuntalaiset
- Harrastajat ja ammattilaiset järjestöt, seurat, yhdistykset, kerhot
- Oppilaitokset, koulut, kansalaisopistot ja työväenopistot
- Museot, kirjastot, arkistot
- Matkailualan toimijat, tapahtumatuottajat ja yrittäjät
- Luovan alan toimijat, taiteilijat





# Mitä elävä perintö voi antaa museoiden työhön?

## ISO KUVA:

- yhteisöllisyys ja osallisuus
- identiteetin vahvistaminen
- hyvinvointia
- sukupolvien yhteistyö
- taitojen oppiminen
- moninaisuuden tunnistaminen
- kestävyys ja resilienssi
- tulevaisuusnäkökulma

## MUTTA MYÖS...

- Vaikuttavuutta: mikä tässä ajassa ihmisille merkityksellistä!
- tunnettuutta ja omaleimaisuutta
- hankkeita ja rahoitusmahdollisuuksia
- Matkailijoita ja kesäasukkaita

# Tule mukaan!

- Minkälaisen elävän perinnön kanssa työskentelemme?
- Mitä on meidän kunnasta/ Alueelta löytyy? Wikiluettelossa mukana mm. *Euran rinkilät, unikeonpäivä Naantalissa, joulurauhan julistus Turussa, Tornionjoen koskikalastuskulttuuri, Mikkelin markkinat, Nivalan kapinaviikot...*
- Mitä elävän perinnön Wikiluetteloon / Kansalliseen luetteloon?
- Miten voimme tukea yhteisöjä luettelointityössä?





# Inspiraatiokortit

- 40 esimerkkiä Suomen museoista elävän perinnön työssä
- Pakka tarjoaa tuhdin tukun eväitä yhteisöjen kanssa työskentelyyn – esimerkiksi yhteisnäyttelyitä, tapahtumia, julkaisuja tai hankkeita, jotka on tehty läheisessä yhteistyössä elävään perintöön liittyvien yhteisöjen kanssa.
- Tutustu ja sovela kirjastojen työhön!

## Jatka tarinaa

### KANSALLISMUSEO

**Kansallismuseo** oli näyttämönä kahdellekymmenelle tarinapajalle Kalevalan päivän aattona vuonna 2019. *Jatka tarinaa*-tapahtumassa tarinoitiin eri puolilla museota lukuisissa tarinapajoissa, joissa kerrottiin niin rakkaudesta, perheestä, esineistä, taidoista kuin noloista tilanteista – koko ihmiselämän kirjosta. Osana Unescon sopimusta perustettu suullisen perinteen rinki järjesti tapahtuman yhteistyössä Kansallismuseon ja **Museoviraston** kanssa. Tapahtumaan liittyi myös #jatkatarinaa-kampanja ja työpajaohjeistus videoineen hyödynnettäväksi muualla Suomessa. Erityisesti kouluille tehtiin livestriimattu opastus museon aarteiden äärelle Kalevalan näkökulmasta.

[www.kansallismuseo.fi](http://www.kansallismuseo.fi)

[Jatka tarinaa-tapahtumasivu](#)



# Perintöhyrrä

- Museoviraston ja Suomen Kulttuuriperintökasvatuksen seuran Perintöhyrrä johdattelee lapset keskustelemaan elävästä perinnöstä kestävän kehityksen näkökulmasta.
- Keskustelutyökalu lapsille, nuorille ja kaikille kulttuuriperinnöstä kiinnostuneille – **14 kielellä!**
- suunnattu opettajille, kasvattajille, harrastusryhmien ohjaajille
- Lataa, tulosta ja askartele Museoviraston sivuilta!

[www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut](http://www.aineetonkulttuuriperinto.fi/fi/julkaisut)





# Lopuksi

- Otetaan yhteisöt mukaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen.
- Pidetään huolta että kokoelmat, näyttelyt ja muu toiminta ovat mahdollisimman kattavasti saavutettavissa eri ryhmille.
- Tuetaan perinteiden siirtämistä siinä, missä luontevasti voidaan.
- Tehdään yhteistyötä! wikiluettelo, alueiden museopäivä tai työpaja, aineettoman hankkeet...



# Kiitos! Tack!



**Museovirasto**  
**Museiverket**

[Leena.Marsio@museovirasto.fi](mailto:Leena.Marsio@museovirasto.fi)

[www.aineetonkulttuuriperinto.fi](http://www.aineetonkulttuuriperinto.fi)

<https://wiki.aineetonkulttuuriperinto.fi/>